

Výzva autorům k zaslání příspěvků do monotematického čísla Orbis scholae 2/2017

Předškolní vzdělávání a přechod na základní školu

Hostující editorky: Jaroslava Simonová a Jana Straková

Již dlouho si pedagogický výzkum klade otázku, jakou formu a obsah by mělo mít školní vzdělávání, aby co nejvíce prospívalo jednotlivcům i celé společnosti. V posledních letech se pozornost začala posouvat od školního také k předškolnímu vzdělávání a péči. V mezinárodním kontextu se zájem o výzkum předškolního vzdělávání začal zvyšovat už od začátku milénia, v České republice jsou zatím empirické doklady o kvalitě a o dopadech předškolního vzdělávání omezené. Zvláště s nadcházejícím uzákoněním povinného předškolního vzdělávání si ovšem musíme klást otázku, jak různé formy předškolního vzdělávání přispívají ke zvyšování šancí dětí z různého prostředí obstát ve škole, dobře se v ní cítit a dosahovat co nejlepších výsledků v oblasti kognitivní i nekognitivní.

Zatím jenom málo rozumíme tomu, které konkrétní mechanismy a za jakých podmínek přispívají k dobrým dlouhodobým dopadům různých typů předškolního vzdělávání v podmínkách českého vzdělávacího systému. Často bývají citovány zahraniční studie, které přesvědčivě ukazují pozitivní dopady předškolního vzdělávání, zvláště pro znevýhodněné děti. Jde však obvykle o výsledky velmi konkrétně zaměřených programů, které probíhaly za specifických podmínek. Jejich principy a postupy nejsou v běžných předškolních zařízeních plně zohledňovány. Při podrobnějším zkoumání uvedených studií se ukazuje, že jejich výsledky nejsou zcela univerzální a jednoznačné. Některé z dovedností, které děti díky předškolnímu vzdělávání získaly, se mohou poměrně rychle vytrácet, nejsou-li cíleně kultivovány. Pokud předškolní péče mimo rodinu začíná před třetím rokem dítěte a nezohledňuje dostatečně jeho specifické potřeby a životní podmínky, může mít negativní dopady na zdraví a chování dítěte. Děti, které tráví v předškolních zařízeních více času, mohou za určitých okolností sice vykazovat zlepšení kognitivních dovedností, ale mohou se u nich objevit problémy s chováním a zhoršením sociálních dovedností. Dopady předškolního vzdělávání tedy nezávisejí jen na tom, zda dítě zařízení navštěvuje, ale také na tom, kdy ho začne navštěvovat, kolik času v něm tráví a jaká je kvalita péče, jíž se mu dostává.

Relativně málo prozkoumaným obdobím je i přechod do povinného vzdělávání. Tam si zvláštní pozornost zasluhují odklady povinné školní docházky, které jsou ve srovnání s jinými (i kulturně blízkými) zeměmi v ČR udělovány poměrně často. Byť existují práce, které se zabývají způsoby měření školní zralosti či připravenosti, nemáme dosud informace o efektivitě udílených odkladů z hlediska úspěšnosti „hraničních“ žáků nejen v průběhu primárního vzdělávání. Čeští odborníci se dosud nezabývali ani dopady udělených odkladů na úspěšnost žáků, kteří do školy nastoupili v řádném termínu, a faktory, které ji ovlivňují (např. klima třídy). Chybí rovněž výzkumné doklady o vývoji kognitivních i nekognitivních charakteristik dítěte v roce, který dítě získalo k dobru.

V monotematickém čísle proto uvítáme především empirické studie o situaci v ČR a SR, případně také metodologické a přehledové texty a diskusní příspěvky, zprávy či recenze zaměřené na cíle, podmínky a dopady předškolního vzdělávání a péče a přechodu do základního vzdělávání. Strukturovaný abstrakt v rozsahu 800-1200 znaků (bude uvádět typ článku, teoretický rámec, výzkumnou otázku, popis metod a vzorku, předpokládané výsledky) je možné zaslat do 30. května 2016 na adresy jaroslava.simonova@pedf.cuni.cz nebo jana.strakova@pedf.cuni.cz. Autoři obdrží vyrozumění v červnu 2016. Plné texty editory vybraných příspěvků pak budou očekávány do 30. září 2016 a projdou následně standardním recenzím řízením. Pokyny pro psaní příspěvků jsou zveřejněny na internetové stránce časopisu www.orbisscholae.cz.